HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

א) [שבת קנז.], ב) [שם ע"ש], ג) [שם ועיין עז:], ד) שבת קנז., ה) [כתובות קד: ע"ש], ו) [ביצה לו:], ז) [לף עו:], ח) [ביצה לו:], ט) כ"ל בר רב הונא,

הגהות הב"ח

(א) גמ' דשלא לצורך שבת הוא תנאי היא: (ב) רש"י ד"ה נדרה וכו' אלא ודאי מדקתני דמפר:

מוסף רש"י

מפירין. בעל לאשתו, ונשאלין. לחכם, לנדרים שהן לצורך השבת. כגון שנדר שלא לאכול היום (שבת קנז). או דלמא אפילו שלא לצורך. דגבי הפרה ביום שמעו כתיב, ואם לא מיפר האיזדא שוב אינו מיפר (שם). הפרת נדרים כל היום. עד שתחשך ומו לא, ואפילו שמע סמוך לחשיכה (שם). איבעיא להו. הא דקתני נשאלין לנדרים שהן לצורך, כשלא היה להם פנאי. לשאל מערב שבת קאמר, או אפילו כשהיה להם פנאי (שם). אישתיק קאמרת. הא דמתמהת ואמרת אמר רב הכי, משום דלא שביקא לך הוא ולאשקיקן קאמרת, או משום דחביבא עלך ולאשקיקן קאמרת, דאי אמרה רב משקיה לי אמרת, דשביר אמר (כתובות קד:).

פירוש הרא"ש

תנן התם מפירין נדרים בשבת כו'. משנה היא בשילהי שבת: ונשאלין לחכם נדרים שהם לצורך השבת. כגון נדרי אכילה והו: איבעיא להו מפירין נדרים בשבת לצורך השבת דוקא. ולצורך השבת דקתני כשיפא אתרוייהו קאי והאי דקתני בשבת בשבת תרי זימני מפרש טעמא בשילהי שבת משום דשאלה לריכה ב"ד והפרה איכא לריכה ב"ד: **או דלמא אפי' שלא** לצורך השבת. ומשום שזמנה עוכר בשבתחשך מ"ע משום דבעל מפר בלא פתח ובלא תרנה בדבור בעלמא מפר אפי' שלא לצורך השבת: **מאי אירייא חשבה אפי' בתוך היום אינו יכול להפר.** כגון שמקום לחשבה שאין לה שהות ביום עוד לאכול ולשתות אבל מכיון דקתני מפר לה עד שלא תחשך דמשמע שמוך לחשבה לא בעי למידק לאחוי מפר מבעוד יום קאמר דאיכא שהות ביום לאכול אבל מסיפא מדקדק שפיר דמשמע דוקא משבה אל ביום אפי' שמוך לחשבה מני מפר: מ"ד כל היום אין **טפי לא.** שלא לצורך השבת כיון דאי אפשר להפר משתחשך הקילו חכמים להפר בשבת אף שלא לצורך: ולמ"ד מעת לעת לצורך לא. אם נדרה בשבת אינו מפר אלא לצורך השבת אבל אם נדרה בע"ש ושמע בעלה ולא הפר לה מפר בשבת אפילו שלא לצורך השבת ואע"פ שהיה יכול להפר מאתמול הא אמרינן לקמן דנשאלין על נדרים בשבת לצורך השבת אפי' בנדרים שהיה להם לישאל מבעוד יום הלכך ה"ג כיון דזמנו עוכר אפי' שלא לצורך מפירין והך בריתא דקתני אין מפירין אלא לצורך השבת אתיא כר' יוסי בר' יהודה ונגדה בשבת: **בשלא היה להם פנאי מבעוד יום.** כגון שנדר בשבת או לא נזדמן לו חכם מע"ש: משום דמחזי כדינא. כיון שנדר שלשה ואין דנין בשבת: כיון דא"ל **אפי' מעומד כו'.** ודין דוקא מיושב וכיוש דכתיב ביוש הגמיה לא בנין וקרוביהם פסולים דכתיב לא יומתו אבות אל בנים ולא הכסר לדון כשר להעיד: כאן רחוי לגרוס הא דכתוב לעיל מייא בר רב שדי גיהא ובדיק היה מוהה חצים ובוחן את הטודר אם נתחרט על נדרו. דס"ל אפי' משומת דפותחתן בחרטה כל דהו ואין צריך למלוה פתח לנדרו הלכך היה מתעסק בדברים אחרים בשעה שהיה מתיר נדר כי אין צריך יפוב הדעת אלא דרך עראי היה מתיר ואינו דגרס שרי נדרא ובוחן פירוש היה מתיר נדר ובודק סכין: רבה ע) ורב הונא הוה יתיב וקאים. פירוש היה יושב ועומד שלא היה מושב ליפב ביפוב הדעת אלא דרך עראי היה מתיר נדרים: ולקמ"ל דלא מחיב כמו דין: אמר ר' אבא אמר רב הכי א"ל אשקיין קאמרת או אשתקין. א"ל רב הונא מקובל לך מה שאמרתי ואתה אומר להשקותי אם רב אמרה לו אינו מקובל לך ואתה תמה לה רב אמרה ולהשתיקני אתה אומר:

תנן התם. בפרק מי שהחשיך (שבת קנז.): **מפירין נדרים.** בעל לאשתו: **ונשאלין.** לחכם: **שהן לצורך השבת.** כגון שנדרה מאכילה לו מתכשיטין: **נדרה עם חשיכה.** משמע אפי' נדרים שלא לצורך השבת דמסתברא מילתא הואיל ונדרה בשבת עם חשיכה דלאו לצורך השבת נדרה דאי משום עונג אכילה ושתייה כבר אכלה מבעוד יום ואי משום תכשיטי שבת נדרה ההיא שעתא לאו זמן תכשיט הוא דהא משחשיכה רגילים להפשיט תכשיטי שבת אלא ודאי בנדרה שלא לצורך שבת קמיירי וקתני מפר לה עד שתחשך ואי אמרת שלא לצורך השבת אין מפירין בשבת מאי איריא דקתני דמשהחשיך אין יכול להפר אפי' כי נדרה בתוך השבת נמי אין יכול להפר שזה אינו לצורך השבת אלא (ב) דמדקתני דמפר לה עד שתחשך שמע מינה דמפירין אפי' שלא לצורך השבת וקשיא לרב דימי דאמר אין מפירין אלא לצורך השבת: **למ"ד כל היום אין טפי לא.** הלכך אפי' שלא לצורך השבת מפר שאם אינו מפר עכשיו בשבת שוב אין יכול להפר: **למ"ד מעת לעת קסבר שלא לצורך השבת אין מפירין.** כשנדרה בשבת מפני שיכול להפר אחר השבת: **בשלא היה להן פנאי.** לישאל עליהן מבעוד יום הוא דקאמר דנשאלין עליהן בשבת: **או דלמא אפשר לישאל עליהן מבעוד יום.** נמי נשאלין עליהן בשבת: **דאיזדקיקו ליה רבנן.** שנטפלו חכמים כולן להתיר לו בשבת ואפילו בנדרים שהיה להם לישאל עליהן מבעוד יום: **ביחיד מומחה.** לרבים הוא דנשאלין לו: **אבל בג' לא.** בין הדיוטות בין מומחין דכל בי תלתא מיתחזי כי דינא וקיימא לן (ג) דאין דנין בשבת: **אפי' מעומד.** כדאמר לעיל דרבה בר רב הונא הוה יתיב וקאים (ד): **ואפילו בקרובין ואפילו בגילה לא מתחזי כי דינא: והא מצני' היא.** דקתני בהדיא מפירין בגילי שבת ומאי קמ"ל רבי אבא: **אלא אימא נשאלין.** נדרים לחכם בגילה: **אמר רב הכי.** דנשאלים נדרים בגילה: **אמר ליה אישתיק.** רב בשעה ששמע הדבר שתק: **אמר ליה אישתיק קאמרת.** כלומר מי קאמרת הוה אינם דאמרה קמיה דרב דנשאלין נדרים בשבת ושמע רב ושתק ומדאישתיק רב קאמרת דהכי סבירא ליה או דלמא הכי קאמרת דרב הוה שתי בההיא שעתא דאיתמר קמיה שמעתא ואת נפקת לברא מקמי דליפסוק למישתי ולא ידעת מאי מהדר:

והתניא

אישתיק א"ל אשקיין קאמרת או אשתקן קאמרת אמר ליה ת"ש דאמר רב איקא וכו'. וה"פ אמר רב הכי רבי אבא שאל לרב הונא אם שמעה מרב בפירוש והשיב לו רב הונא דאיהו אמר קמיה דרב ורב שתק ושאל לו ר' אבא לרב הונא הא דשתק לך רב משום דהודה לדבריך כאדם האומר לחבירו אשקייך או דלמא הא דשתק לך משום שרצה לשתקן ולא חש להשיבך. ומייתי ת"ש דרב גופיה עבד עובדא להתיר נדרים בגילה:

בקיטונא

תנן התם. מפירין נדרים בשבת ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת (ג) איבעיא להו מפירין נדרים בשבת לצורך השבת או דלמא (ב) אפי' שלא לצורך ת"ש דתני רב זוטי דבי רב פפי אין מפירין נדרים אלא לצורך השבת אמר רב אשי הא לא תנן הכי נדרה עם חשיכה מפר לה עד שלא תחשך ואי אמרת לצורך השבת אין שלא לצורך השבת לא מאי איריא חשכה אפי' בתוך היום אינו יכול להפר דשלא לצורך (ד) תנאי היא (ה) הפרת נדרים כל היום רבי יוסי ברבי יהודה ור"א בר' שמעון אמרו מעת לעת למ"ד כל היום אין טפי לא אפילו שלא לצורך השבת מפר למאן דאמר מעת לעת לצורך השבת אין שלא לצורך השבת לא (ו) ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת (ז) איבעיא להו כשלא היה להם פנאי או דלמא כשהיה להם פנאי (ח) ת"ש דאיזדקיקו ליה רבנן לבריה דרב זוטרא בריה דרב זעירא אפילו בנדרים שהיה להם פנאי מבעוד יום סבר רב יוסף למימר נשאלין נדרי' בשבת ביחיד מומחה אין בשלשה הדיוטות לא משום דמתחזי כדינא א"ל אביי (ט) כיון דסבירא לן אפי' מעומד אפי' בקרובים ואפי' בלילה לא מיתחזי כדינא אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב הלכה מפירין נדרים בלילה והא מתניתין היא נדרה בלילי שבת אלא אימא הלכה נשאלין בלילה א"ל ר' אבא לרב הונא אמר רב הכי א"ל אישתיק קא אמרת או שתי קאמרת (י) אמר ליה אישתיק קא אמרת אמר רב איקא בר אבין איזדקיק ליה רב לרבה

בקיטונא

דאיכא הכירא טובא: **והא מצניעין היא.** ומאי קא משמע לן רב: **אלא אימא הלכה נשאלין נדרים בגילה.** ואילטריך לאשמועינן דאע"ג דבעינן חכם או שלשה הדיוטות דדמי לדינא אפילו הכי נשאלין בגילה: **אשקיין קאמרת.** רב הונא שאל את רבי אבא מה שאתה שואלני אמר רב הכי משום דס"ל הא שמעתא ולהשקות לי כוס קאמרת או אשתיקן קאמרת שאתה תמה היכי אמר רב הכי ומתכוונת לשתק אותי. ולפי פירוש זה לא גרס ת"ש אלא הא דרב איקא מימרא באפי נפשה היא. ואית דגרסי אמר רב הכי אמר ליה **אישתיק** א"ל אשקיין קאמרת או אשתקן קאמרת אמר ליה ת"ש דאמר רב איקא וכו'. וה"פ אמר רב הכי רבי אבא שאל לרב הונא אם שמעה מרב בפירוש והשיב לו רב הונא דאיהו אמר קמיה דרב ורב שתק ושאל לו ר' אבא לרב הונא הא דשתק לך רב משום דהודה לדבריך כאדם האומר לחבירו אשקייך או דלמא הא דשתק לך משום שרצה לשתקן ולא חש להשיבך. ומייתי ת"ש דרב גופיה עבד עובדא להתיר נדרים בגילה:

בקיטונא

לא יומתו על פי אבות: **ואפי' לילה.** ודין פסו' בגילה, דכתיב (דברים כא) ביום הגמילו, אילא היכרא טובא: **והא מתני' היא.** מיפר [לילין שבת, ומאי קמ"ל: **א' רב הכי.** אמרת דבר זה משמו של רב: **א"ל אשתיקן או אשקיין קאמרת.** הא דמתמהת ואמרת מ' רב הכי, משו' דלא ס"ל ונאשתיקן קאמרת, או לאשקיין קאמרת משו' דחביבא עלך ואי אמר רב משקה לי אמרת דשפיר אמר, כך פירש"י ז"ל פ' הנודע (כתובות קד: ד"ה אישתיקן). והר"ר אליעזר לא פי' כן, וגרס' א"ל אשתיק, כלומר כשזכרתי דבר זה שתק רב ולא אמרה בפי', אשתיקה אמרת, כלו' רב לא נקבלה, או אשקיין, שתק משו' דקבל, ת"ש דרב אזדקיק והתיר יחידי בגילה, אלמא דרב קבלה:

עין משפט נר מצוה

נו א ב מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' ו ופי"ג מהל' נדרים הל' מ ופכ"ד מהל' שבת הל' ו סמג לאוין סה ומצ טוש"ע ס"מ סימן שמ סעיף ג וטוש"ע י"ד סימן רלד סעיף כד:

נז ג ד מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' ו ופכ"ד מהל' שבת הל' ו סמג שם וסימן רסח טוש"ע ס"מ שם וטוש"ע י"ד סימן רכח סעיף ג:

נח ה מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' ו סמג לאוין רמא רמב טוש"ע י"ד סימן רכח סעיף ג [ובכ"מ אלפס שבת פכ"ד דף עה:]:

תוספות

תנן התם. בפ' בתרא דשבת (קנז.): **מפירי' נדרי'.** בעל לאשתו: **ונשאלי'.** לחכם: **איבעיא להו מפירי' לצורך שבת.** אי לצורך שבת אתרוייהו קאי: **או דילמא אפי' שלא לצורך השבת.** לא מ' לצורך השבת אלא לגשאלי' להוי כמו דין, אבל הפרת בעל לא דמפר הוא בלא חרטה: **מאי איריא חשבה.** דאינו יכול להפר הא אפי' בתוך היום אינו יכול להפר, כגון סמוך לחשכה שאין לה שהות לאכול בשבת מו לא הוי לורך שבת, אבל מריאשן דקתני מפר עד שתחשך [ומשמע] סמוך לחשכה לא רצה למידק, דאיכ' לתווי דמייתי דווקא מבעוד יום שהוא לצורך היום, אבל מסיפא מדקדק דשלא לצורך שבת קאמר [דקתני] דלא יפר חשכה, הא בו ביום יפר אפי' סמוך לחשכה שעה אחת: **למ"ד כל היום אין טפי לא אפי' שלא לצורך.** דהקלו כיון שלא יוכל שוב להפר: **למ"ד מעת לעת אין שלא לצורך השבת לא.** דאמרי' שריגן בשבת להפר, אחר השבת יוכל שוב להפר דזמנו מעת לעת. וה"ר אי' לתן קוגיא בפ' בתרא דשבת (קנז.) דקאמר תנאי היא כי הכא: **איבעיא** להו. הא דשריגן נדרי' לישאל לצורך השבת, בא"ל להשאל בע"ש שנדר סמוך לחשכה: דמתחזי **כדינא.** והתנן (ביצה לו:) אין דנין בשבת: כיון דא"ל **אפי' מעומד.** ודין קי"ל מיושב: **ובקרובים.** וקי"ל לא אבות אבות אל בנים ולא הבנים אל אבות: **אלא אימא הלכה נשאלין בגילה.** דכתיב (דברים כא) ביום הגמילו, אילא היכרא טובא: **והא מתני' היא.** מיפר [לילין שבת, ומאי קמ"ל: **א' רב הכי.** אמרת דבר זה משמו של רב: **א"ל אשתיקן או אשקיין קאמרת.** הא דמתמהת ואמרת מ' רב הכי, משו' דלא ס"ל אשקיין קאמרת, או לאשקיין קאמרת משו' דחביבא עלך ואי אמר רב משקה לי אמרת דשפיר אמר, כך פירש"י ז"ל פ' הנודע (כתובות קד: ד"ה אישתיקן). והר"ר אליעזר לא פי' כן, וגרס' א"ל אשתיק, כלומר כשזכרתי דבר זה שתק רב ולא אמרה בפי', אשתיקה אמרת, כלו' רב לא נקבלה, או אשקיין, שתק משו' דקבל, ת"ש דרב אזדקיק והתיר יחידי בגילה, אלמא דרב קבלה: